

სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან გათავისუფლება ქმედითი მონაწილის გამო

ასოცირებული პროფესორი, სამართლის დოქ. *იოსებ ვარძელაშვილი*, საქართველოს დავით აღმაშენებლის სახელობის უნივერსიტეტი, საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს სამოსამართლო ეთიკის დეპარტამენტის სისხლის სამართლის საქმეებზე სამოსამართლო ეთიკის სამმართველოს უფროსი

I. შესავალი

სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან გათავისუფლება ქმედითი მონაწილის გამო გათვალისწინებულია საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის¹ 68-ე მუხლით. შეიძლება ითქვას, რომ სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების ერთ-ერთ საფუძველს ქმედითი მონაწილება წარმოადგენს.

სტატიის მიზანია განხილულ იქნას ქმედითი მონაწილის გამო სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების საკანონმდებლო რეგულირება. საინტერესოა, როგორ არის განმარტებული ზემოაღნიშნული ნორმა სისხლის სამართლის თეორიაში. აღსანიშნავია ისიც, რომ ქმედითი მონაწილის გამო სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლებასთან დაკავშირებით არ არსებობს რაიმე სერიოზული გამოკვლევა და საგამოძიებო და სასამართლო პრაქტიკა.

სტატიაში ქმედითი მონაწილის გამო სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლება განხილული იქნება როგორც მატერიალური სისხლის სამართლის, ისე პროცესუალური თვალსაზრისითაც.

II. სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან გათავისუფლება ქმედითი მონაწილის გამო (სისხლის სამართლის მატერიალური კანონმდებლობის მიხედვით)

ქმედითი მონაწილის გამო სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან გათავისუფლე-

ბის პრობლემატური საკითხების განხილვამდე სასურველია, განმარტებულ იქნას სსკ-ის 68-ე მუხლის საკანონმდებლო დეფინიცია.

სსკ-ის 68-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, ის, ვინც პირველად ჩაიდინა დანაშაული, რომლისთვისაც ამ კოდექსის კერძო ნაწილის მუხლით ან მუხლის ნაწილით გათვალისწინებული მაქსიმალური სასჯელი არ აღემატება სამი წლით თავისუფლების აღკვეთას, შეიძლება გათავისუფლდეს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან, თუ დანაშაულის ჩადენის შემდეგ ნებაყოფლობით გამოცხადდა ბრალის აღიარებით, ხელი შეუწყო დანაშაულის გახსნას და აანაზღაურა ზიანი.

იმისათვის, რომ პირი გათავისუფლდეს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან ქმედითი მონაწილის გამო სახეზე უნდა გვექნოდეს 5 პირობა კუმულაციურად: 1) დანაშაული ჩადენილი უნდა იყოს პირველად; 2) ამ დანაშაულისთვის მაქსიმალური სასჯელი თავისუფლების აღკვეთის სახით არ უნდა იყოს 3 წელზე მეტი; 3) პირი ნებაყოფლობით უნდა გამოცხადდეს ბრალის აღიარებით; 4) ხელი უნდა შეუწყოს დანაშაულის გახსნას და 5) აანაზღაუროს ზიანი.

1. დანაშაულის პირველად ჩადენა

საინტერესოა, როგორ უნდა იქნას განმარტებული დანაშაულის პირველად ჩადენა. აქ შეიძლება მოვიხილოთ ორი შემთხვევა. პირველი, როდესაც პირს ადრე დანაშაული არასდროს არ ჰქონია ჩადენილი და მეორე, მართალია, ადრე ჩადენილი აქვს დანაშაული, თუმცა ამ დანაშაულისთვის ნასამართლობა მოხსნილი ან გაქარწყლებულია. თუ ზემოაღნიშნული ნორმა სიტყვა-სიტყვით იქნება განმარტებული, მაშინ დანაშაულის პირველად ჩადენაში უნდა მოვიხილოთ ისეთი შემთხვევა, როდესაც

¹ შემდეგში შემოკლებულია, როგორც სსკ.

ფაქტობრივად პირველად ჩადის პირი დანაშაულს. აღნიშნული მოსაზრებაა გატარებული სისხლის სამართლის თეორიაში. კერძოდ, „დანაშაულის პირველად ჩადენა პირდაპირი მნიშვნელობით ასახავს პირის მდგომარეობას, რომ მის მიერ ადრე არ ყოფილა ჩადენილი საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული რაიმე ქმედება.“² ანალოგიურ მსჯელობას ვხვდებით სისხლის სამართლის პროცესის სახელმძღვანელოშიც. კერძოდ, „დანაშაულის პირველად ჩადენა გულისხმობს ისეთი პირის მიერ დანაშაულის ჩადენას, ვისთვისაც აღნიშნული დანაშაული არის პირველი. შესაბამისად, ნასამართლობაგაქარწყლებული პირი არ შეიძლება გათავისუფლებულ იქნეს სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან აღნიშნული საფუძველით.“³ მოცემული მოსაზრება არ არის გასაზიარებელი შემდეგ გარემოებათა გამო: სსკ-ის 79-ე მუხლის მე-6 ნაწილის შესაბამისად, გაქარწყლებული ან მოხსნილი ნასამართლობა მხედველობაში არ მიიღება სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის, დანაშაულის კვალიფიკაციისა და სისხლის სამართლებრივი ზემოქმედების ღონისძიების საკითხის გადაწყვეტისას. აღნიშნული ნორმიდან გამომდინარე, მოხსნილი ან გაქარწყლებული ნასამართლობის მხედველობაში მიღება დაუშვებელია. სწორედ ამ კუთხით უნდა იქნას განმარტებული ზემოაღნიშნული საკითხიც. დანაშაულის პირველად ჩადენაში უნდა მოვიპოვოთ არა მხოლოდ ისეთი შემთხვევა, როდესაც პირი ფაქტობრივად პირველად ჩადის დანაშაულს, არამედ ისეთი შემთხვევაც, როდესაც მართალია, პირს ადრე ჩადენილი აქვს დანაშაული, მაგრამ ამ დანაშაულისთვის ნასამართლობა მოხსნილი ან გაქარწყლებულია. წინააღმდეგ შემთხვევაში აზრი ეკარგება ნასამართლობის მოხსნისა და გაქარწყლების ინსტიტუტს. ამასთან, უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ნორმა (დანაშაულის პირველად ჩადენა) არ უნდა განიმარტოს ბრალდებულის საზიანოდ.

აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით მსჯელობს ასოც. პროფესორი ი. დვალიძეც. იგი წერს: „თუ პირს ჩადენილი აქვს დანაშაული, მაგრამ ეს

დანაშაული სასამართლოს მიერ გამამტყუნებელი განაჩენით დადგენილი არ არის და პირი კვლავ ჩაიდენს დანაშაულს, ასეთ ვითარებაში ქმედითი მონანიების გამოყენება არ შეიძლება, რადგან კანონმდებლის მიზანია, ჰუმანიზმის პრინციპზე დაყრდნობით, არ გამოიყენოს სასჯელი იმ პირის მიმართ, ვინც ფაქტობრივად პირველადაა დანაშაულის ჩამდენი და მისი დანაშაულებრივი მიდრეკილება სიმყარით არ გამოირჩევა.“⁴ როგორც ვხედავთ, აქაც აქცენტი კეთდება ფაქტობრივად დანაშაულის პირველად ჩადენაზე. ამასთან, აღსანიშნავია ისიც, რომ თუ პირმა დანაშაული ჩაიდინა, მაგრამ სასამართლოს მიერ გამამტყუნებელი განაჩენი გამოტანილი არ არის, დანაშაულის ჩადენა მხედველობაში არ უნდა მივიღოთ, ვინაიდან დაირღვევა უდანაშაულობის პრეზუმფცია. დანაშაულის ჩადენა დადასტურებული უნდა იყოს სასამართლოს მიერ. ხოლო თუ პირის მიმართ სასამართლოს მიერ არ არის გამოტანილი გამამტყუნებელი განაჩენი, დანაშაული იურიდიულად არ არსებობს და, შესაბამისად, შეუძლებელია დანაშაულის ჩადენაზე საუბარიც.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, გასაზიარებელია პროფ. მერაბ ტურავას მოსაზრება, რომელიც მიუთითებს: „დანაშაულის პირველად ჩადენა, სსკ-ის 68-ე და 69-ე მუხლებისათვის, ნიშნავს არა მარტო პირველ ნასამართლობას, არამედ იმ შემთხვევასაც, როცა პირს ახალი დანაშაულის ჩადენის დროს წარსული ნასამართლობა უკვე მოხსნილი ან გაქარწყლებული აქვს.“⁵

2. მაქსიმალური სასჯელი

ქმედითი მონანიების გამო სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების მეორე წინაპირობაა ის, რომ ჩადენილი დანაშაულისთვის გათვალისწინებული მაქსიმალური სასჯელი არ უნდა აღემატებოდეს 3 წლით თავისუფლების აღკვეთას. მაგალითად, სსკ-ის 177-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენის შემთხვევაში, შესაძლებელია,

² სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, ავტორთა კოლექტივი, რედ. ნაჭყებია, გურამ/თოდუა, ნონა, 2016, გვ. 573.

³ თოლორაია, ლონდა, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი 2015 წლის 1 ოქტომბრის მდგომარეობით, თბილისი, 2015, გვ. ველი 42.

⁴ დვალიძე, ირაკლი, სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, სასჯელი და დანაშაულის სხვა სისხლის სამართლებრივი შედეგები, თბილისი, 2013, გვ. 150.

⁵ ტურავა, მერაბ, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, მერვე გამოცემა, თბილისი, 2010, გვ. 300.

გამოვიყენოთ აღნიშნული ნორმა, ვინაიდან სსკ-ის 177-ე მუხლის პირველი ნაწილი ითვალისწინებს თავისუფლების აღკვეთას სამ წლამდე ვადით. ქმედითი მონაწილის გამო სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლება შესაძლებელია არა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც მაქსიმალური სასჯელი არ აღემატება 3 წლით თავისუფლების აღკვეთას, არამედ იმ შემთხვევაშიც, როცა კონკრეტული მუხლი ან მუხლის ნაწილი ითვალისწინებს სხვა სასჯელებს, მაგალითად, ჯარიმას, საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომას, შინაპატიმრობას და ა. შ.

3. ნებაყოფლობით ბრალის აღიარებით გამოცხადება

ქმედითი მონაწილის გამო სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების შემდეგი წინაპირობა ნებაყოფლობით ბრალის აღიარებით გამოცხადებაა. ნებაყოფლობით ბრალის აღიარებით გამოცხადება ნიშნავს იმას, რომ პირმა ჩაიდინა დანაშაული და აღნიშნულის შემდეგ შეუძლია მიიმალოს, მაგრამ ცხადდება სამართალდამცავ ორგანოში ბრალის აღიარებით.

ბრალის აღიარებით გამოცხადება კანონმდებლობით მინიჭებული უფლებაა, რომელიც გულისხმობს სისხლისსამართლებრივი დევნის ორგანოებისათვის ნებაყოფლობით მიმართვას ჩადენილი დანაშაულის შესახებ, თუ პირს ჰქონდა ობიექტური შესაძლებლობა, არიდებოდა სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობასა და სასჯელს.⁶

სუბიექტური პირობიდან უნდა გამოიყოს ბრალის აღიარება ნებაყოფლობით. აქ განმსაზღვრელია მოტივის ფორმირების ნებაყოფლობითობა და მოტივის ზნეობრივი კრიტერიუმებით შეფასებას არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს, ე.ი. მოტივი მთავარია იყოს ავტონომიური და არა ჰეტერონომიული.⁷

საინტერესოა, უნდა ჩაითვალოს თუ არა ნებაყოფლობით ბრალის აღიარებით გამოცხადებად

⁶ სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, ავტორთა კოლექტივი, რედ. ნაჭყებია, გურამი/დვალიძე, ირაკლი, თბილისი, 2007, გვ. 403.

⁷ დვალიძე, ირაკლი, სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, სასჯელი და დანაშაულის სხვა სისხლისსამართლებრივი შედეგები, თბილისი, 2013, გვ. 151.

ისეთი შემთხვევა, როდესაც პირს ახლობელი, მეგობარი ურჩევს გამოცხადდეს სამართალდამცავ ორგანოში. ვფიქრობ, ამ შემთხვევაშიც მოცემულია აღნიშნული კრიტერიუმი, ვინაიდან გამოცხადება მაინც ნებაყოფლობითია. მაგრამ ვითარება შეიცვლება, თუკი პირს აიძულებენ, გამოცხადდეს ბრალის აღიარებით, წინააღმდეგ შემთხვევაში განაცხადებენ მის მიერ დანაშაულის ჩადენის თაობაზე. თუ ამ შემთხვევაში პირი გამოცხადდება ბრალის აღიარებით, ნებაყოფლობით გამოცხადებად არ უნდა ჩაითვალოს, ვინაიდან ადგილი ჰქონდა იძულებას.

4. დანაშაულის გახსნისთვის ხელის შეწყობა

დანაშაულის გახსნისთვის ხელის შეწყობა ერთი სავალდებულო კრიტერიუმი სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გასათავისუფლებლად. დანაშაულის გახსნაში ხელის შეწყობა ნიშნავს იმას, რომ, მაგალითად, პირი ასახელებს დანაშაულის თანამონაწილებს, ეხმარება გამოძიებას მტკიცებულებათა მოპოვებაში, აწვდის სამართალდამცავ ორგანოებს საქმისთვის მნიშვნელოვან ინფორმაციას და ა. შ.

5. ზიანის ანაზღაურება

ზიანის ანაზღაურებაც სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების ერთი სავალდებულო პირობაა. გერმანული სისხლის სამართლის მიხედვით, ზარალის ანაზღაურება მსხვერპლსა და დამრღვევს შორის ურთიერთობის დაბალანსებით თავის თავში მოიცავს აღდგენით მართლმსაჯულებას.⁸ ზიანის ანაზღაურება შესაძლებელია ისეთი დანაშაულის შემთხვევაში, როდესაც ზიანი ობიექტურად არსებობს. მაგალითად, ქურდობის შემდეგ პირს შეუძლია, დააბრუნოს მოპარული ნივთი. მაგრამ შესაძლებელია ჩადენილი იყოს ისეთი დანაშაული, რა დროსაც ზიანის ანაზღაურება ობიექტურად შეუძლებელი იყოს. მაგალითად, პირმა მოიხმარა ნარკოტიკული საშუალება,

⁸ მჭედლიშვილი-ჰედრიხი, ქეთევან, წიგნში: თოდუა, ნონა, სისხლის სამართლის კანონმდებლობის ლიბერალიზაციის ტენდენციები საქართველოში, თბილისი, 2016, გვ. 719.

დაამზადა ყალბი დოკუმენტი და ა. შ. ამ შემთხვევაში, მიუხედავად იმისა, რომ მეხუთე პირობა არ არის მოცემული, დანაშაულის ბუნებიდან გამომდინარე, შესაძლებელია, პირი გავათავისუფლოთ სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან ქმედითი მონაწილის გამო.

როგორც უკვე აღინიშნა, იმისათვის, რომ პირი გათავისუფლდეს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან ქმედითი მონაწილის გამო მოცემული უნდა იყოს ზემოთ ჩამოთვლილი 5 პირობა. თუ ერთ-ერთი მათგანი არ არის სახეზე, 68-ე მუხლის გამოყენება დაუშვებელია, გარდა გამოწვევის შემთხვევისა, რაზეც უკვე იყო საუბარი. ამასთან, უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ 68-ე მუხლში საუბარია პროცესის მწარმოებელი პირის დისკრეციაზე, „შეიძლება გათავისუფლდეს“ და არ არის მითითება იმპერატიულ ვალდებულებაზე. ე. ი. თუ სახეზე გვაქვს ზემოაღნიშნული კრიტერიუმები, შესაძლოა, პირი გათავისუფლდეს პასუხისმგებლობისგან. საინტერესოა, როგორ არის დარეგულირებული აღნიშნული საკითხი საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობით.

III. სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან გათავისუფლება ქმედითი მონაწილის გამო (სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობის მიხედვით)

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის⁹ 105-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ლ“ ქვეპუნქტის თანახმად, გამოძიება უნდა შეწყდეს, ხოლო სისხლისსამართლებრივი დევნა არ უნდა დაიწყოს ან უნდა შეწყდეს ქმედითი მონაწილის გამო. როგორც ვხედავთ, პროცესუალური კანონმდებლობა ქმედითი მონაწილის შემთხვევაში, გამოძიებისა და სისხლისსამართლებრივი დევნის სავალდებულო შეწყვეტაზე მიუთითებს. სსკ-ის 68-ე მუხლი კი პროცესის მწარმოებელ პირს ანიჭებს უფლებას გაათავისუფლოს ან არ გაათავისუფლოს დანაშაულის ჩამდენი პირი სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან. ამ შემთხვევაში რომელი ნორმა უნდა იქნას გამოყენებული? მატერიალურის თუ პროცესუალურის? მიზანშეწონილია პრო-

ცესის მწარმოებელმა პირმა გამოიყენოს სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობის ნორმა, რომელიც სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტის იმპერატიულ ვალდებულებაზე უთითებს და არ უნდა იქნეს გადაწყვეტილება მიღებული პირის საზიანოდ. როდესაც ერთი და იგივე საკითხს ორი ერთი დონის კანონმდებლობა განსხვავებულად აწესრიგებს, გამოყენებული უნდა იქნას პირის სასარგებლოს მოქმედი ნორმა. ამასთან, უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ქმედითი მონაწილის სპეციალური ნორმა გვაქვს სისხლის სამართლის კერძო ნაწილში – სახელმწიფოს წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთა კარში (სახელმწიფოს წინააღმდეგ დანაშაულის ქმედითი მონაწილება, მუხლი 322), სადაც მითითებულია, რომ ის, ვინც ჩაიდინა ამ მუხლით გათვალისწინებული სახელმწიფო დანაშაული, მაგალითად, ჯაშუშობა, თავისუფლდება სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან, თუ ამის თაობაზე ნებაყოფლობით და დროულად განუცხადა ხელისუფლების ორგანოს და თუ თავიდან იქნა აცილებული საქართველოს ინტერესისათვის მოსალოდნელი ზიანი. როგორც ჩანს, აქ მითითებულია პირის სავალდებულო გათავისუფლებაზე და არა დისკრეციაზე. მაშინ, როდესაც სახელმწიფოს წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულები გაცილებით საშიშროების შემცველია და ამ დროს ხდება სავალდებულო გათავისუფლება სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან, თუ არსებობს კანონით გათვალისწინებული საფუძვლები, ხოლო ზოგადი ნაწილით გათვალისწინებული ქმედითი მონაწილის დროს (სსკ-ის 68-ე მუხლი), როდესაც ჩადენილია ნაკლებად მძიმე დანაშაული და მთელი რიგი საშეღავათო პირობები არსებობს, მით უფრო უნდა იყოს სავალდებულო პირის გათავისუფლება სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან.

ასევე, საინტერესოა, რა ეტაპზე არის შესაძლებელი სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლება გამოძიების თუ სამართლო სტადიაზე? აღნიშნულის თაობაზე არ არის მითითებული სისხლის სამართლისა და სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობაში. ვინაიდან აღნიშნული საკითხი კანონმდებლობით მონესრიგებული არ არის, პირის გათავისუფლება შესაძლებელია როგორც გამოძიების, ისე სამართლო განხილვის დროს. ამასთან, აღსანიშნავია ისიც, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობა გარკვეულ მითითებას

⁹ შემდგომში შემოკლებულია, როგორც სსსკ.

გვაძლევს ქმედით მონაწილასთან დაკავშირებით. კერძოდ, სსკ-ის 269-ე მუხლის მე-5 ნაწილის „ე“ ქვეპუნქტის თანახმად, გამამტყუნებელ განაჩენს სასჯელის დანიშვნით და მისი მოხდისაგან გათავისუფლებით სასამართლო ადგენს, თუ განაჩენის გამოტანის მომენტისათვის **პირმა განახორციელა ქმედითი მონაწილება**. საინტერესოა, რატომ უნდა დანიშნოს სასამართლომ სასჯელი და გაათავისუფლოს პირი მისი მოხდისგან, თუ პირმა განახორციელა ქმედითი მონაწილება? ან განაჩენის გამოტანის დროს როგორ უნდა განხორციელდეს ქმედითი მონაწილება? ამ კითხვებზე პასუხის გაცემა მარტივი არ არის. სსკ-ის 68-ე მუხლში საუბარია სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლებაზე, ხოლო თუ პირი გათავისუფლდა სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან, მაშინ სასჯელი რატომ უნდა დაენიშნოს? ამასთან, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლება და სასჯელისაგან გათავისუფლება არ არის იდენტური ცნებები. აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით საინტერესო მსჯელობაა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 13 აპრილის გადაწყვეტილებაში, სადაც ვკითხულობთ შემდეგს: „პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლება ხდება მანამ, სანამ სასამართლო დაადგენს პირის დამნაშავეობას და მიიღებს გამამტყუნებელ განაჩენს. თუ პირის დამნაშავეობა დადგინდება და სასჯელი დაენიშნება, შეიძლება ის გათავისუფლდეს მისი მოხდისგან სასჯელის ან აღსრულების დაწყების შემდეგ, მაგრამ სისხლის სამართლის კოდექსის მიხედვით, ეს მხოლოდ სასჯელისგან გათავისუფლებაა და არა პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლება.“¹⁰

აღნიშნულიდან გამომდინარე, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების შემთხვევაში სასჯელი კი არ უნდა დაინიშნოს, არამედ სისხლისსამართლებრივი დევნა უნდა შეწყდეს. აღნიშნულის თაობაზე საუბარია სსკ-ის 105-ე მუხლში. ამდენად, 105-ე და 269-ე მუხლებში წინააღმ-

დეგობრივი მსჯელობაა განვითარებული. ასევე აღსანიშნავია, თუ როგორ უნდა განხორციელდეს განაჩენის გამოტანის დროს ქმედითი მონაწილება იმ დროს, როცა ქმედითი მონაწილის დროს სავალდებულოა პირის აქტიური მონაწილეობა დანაშაულის გახსნაში და ზიანის ანაზღაურება, რომ თავი დაანებოთ ნებაყოფლობით ბრალის აღიარებით გამოცხადებას (ეს უკანასკნელი შესაძლებელია მხოლოდ ძებნილი პირის გამოცხადების შემთხვევაში).

IV. დასკვნა

სტატიაში განხილული იქნა ქმედითი მონაწილის გამო სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების პრობლემა. განმარტებული იქნა, თუ როგორ უნდა გავიგოთ დანაშაულის პირველად ჩადენა. დანაშაულის პირველად ჩადენა გულისხმობს არა მხოლოდ იმ შემთხვევას, როდესაც პირი ფაქტობრივად პირველად ჩადის დანაშაულს, არამედ ისეთ შემთხვევასაც, როცა მართალია ადრე ჩადენილია დანაშაული, მაგრამ ნასამართლობა მოხსნილი ან გაქარწყლებულია. რაც შეეხება ზიანის ანაზღაურებას, იგი შესაძლებელია ისეთი დანაშაულის შემთხვევაში, როდესაც ზიანი ობიექტურად არსებობს. ხოლო იმ შემთხვევაში, როდესაც ობიექტურად შეუძლებელია ზიანის ანაზღაურება, აღნიშნული არ უნდა გახდეს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების დამაბრკოლებელი გარემოება.

სტატიაში ნამსჯელი და განხილულია საქართველოს სისხლის სამართლის კანონმდებლობით გათვალისწინებული ქმედითი მონაწილის ურთიერთმიმართება საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობასთან, სადაც განსხვავებულად არის მოწესრიგებული აღნიშნული საკითხი. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობაში საუბარია ქმედითი მონაწილის დროს სისხლისსამართლებრივი დევნის სავალდებულო შეწყვეტაზე, ხოლო მატერიალურ სისხლის სამართლის კოდექსში პროცესის მწარმოებელი პირის დისკრეციაზე. იმის გათვალისწინებით, რომ სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობა პირისათვის შელავათს ითვალისწინებს, გამოყენებული უნდა იქნას ეს უკანასკნელი.

და რაც ყველაზე მთავარია, ხარვეზიანია სსკ 269-ე მუხლის მე-5 ნაწილის „ე“ ქვეპუნქტი, რომლის

¹⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 13 აპრილის №3/1/633, 634 გადაწყვეტილება, ხელმისაწვდომია: <http://www.constcourt.ge/ge/legal-acts/judgments/saqartvelos-uzenaesi-sasamartlos-konstituciuri-wardgineba-saqartvelos-sisxlis-samartlis-saproceso-kodeqsis-269-e-muxlis-me-5-nawilis-g-qvepunqtis-konstituciurobis-taobaze-da-saqartvelos-uzenaesi-sasamartlos-konstituciuri-wardgineba-saqartvelos-sisxlis-sam.page>.

თანახმადაც, გამამტყუნებელ განაჩენს სასჯელის დანიშვნით და მისი მოხდისაგან გათავისუფლებით სასამართლო ადგენს, თუ განაჩენის გამოტანის მომენტისათვის **პირმა განახორციელა ქმედითი მონაწილეობა**. აქ ორ საკითხზე უნდა გამახვილდეს ყურადღება. 1) რატომ უნდა დაინიშნოს სასჯელი, როდესაც სახეზეა ქმედითი მონაწილეობა და 2) განაჩენის გამოტანის დროს როგორ უნდა განხორციელდეს ქმედითი მონაწილეობა. ქმედითი მონაწილეობის შემთხვევაში, სასჯელი კი არ უნდა დაინიშნოს, არამედ სისხლისსამართლებრივი დევნა უნდა შეწყდეს. ხოლო რაც შეეხება განაჩენის გამოტანის მომენტისათვის ქმედითი მონაწილეობის განხორციელებას, აღნიშნული ობიექტურად შეუძლებელია. ამდენად, სსსკ 269-ე მუხლი ხარვეზიანია და შესწორებას საჭიროებს.